

פרוטוקול מס. 156

מישיבת ועדה הכספית, שהתקיימה ביום ששי -
א" בכסלו תשל"ה - 15.11.74, משעה 10.00.

(בתל-אביב, בבנק ישראל).

נוכחים - חברי הוועדה:

י. קרגמן - היו"ר
ע. אמוראי
מ. ארנס
י. בדר
י. גולן
צ. גרשוני
ב.צ. חלפון
ש. לורנץ
א. מלמד
ע. פיינרמן
י. פלומין
ג. פת
ח. קורפו
נ. קצב
א. רונן
ז. שובל
א. שוסטק
מ. שחל

מוזמנים:

מ. זנבר - נגיד בנק ישראל

י. סלמן - משרד האוצר

היועץ הכלכלי לוועדה:

א.נ. פלוג

רשמה:

שולמית פרג

בסדר-היום: דיון עם נגיד בנק ישראל על המצב הכלכלי בעולם
והשפעה על המצב הכלכלי בארץ;

דו"ח על החברה לישראל.

היו"ר י. קרגמן:

אני פותח את הישיבה.

ברצוני להודיע לחברי הוועדה, כי היום אנחנו נקבל דו"ח של הוועדה בענין החברה לישראל. יש שם 3 דפים שהם סודיים, אך כל אחד יקבל אותם, ולאחר שיקרא יחזיר אותם למזכיר הוועדה. שאר החומר יכול להשאר בידי חברי הוועדה.

מ. ארנס:

הודעה לסדר: בקשר לחברת החשמל - כנראה שאנחנו נדון בזה בשבוע הבא.

היו"ר י. קרגמן:

סיכמתי עם יו"ר מועצת המנהלים כי שאנחנו נדון בבעיה משום שיש להם עוד בקשות ותביעות. אנחנו לא נטפל בהם אלא לאחר קבלת המאזן בעוד 3 ימים. אחרי שנראה את המאזן, אנחנו נדון.

מ. ארנס:

אני חושב שאם נרצה לבחון כמו שצריך אם העלאת התעריף מוצדק או לא, האם נעשו כל הפעולות הדרושות וכו' - כי הם רוצים להעלות את התעריף בעוד 3 אגורות - הרי שנדמה לי כי לא יהיה מנוס מלהיעזר בחברת יעוץ, ולבקש אותה לעשות סקר אובייקטיבי עבור הוועדה.

היו"ר י. קרגמן:

כאשר יביאו לפנינו את המאזן, נדון אם יש צורך ביעוץ או לא.

מדוע לרוץ בענין זה?

ועהה, אני מקבל בברכה את נגיד בנק ישראל. הוא חזר מחו"ל, והוא יספר לנו מה מתרחש בעולם, מה דעתו על הנעשה שם ועל הפיחות.

מ. זנבר:

הכוונה היחה שאני ארצה פה על הבעיות הבינלאומיות, אך זה היה לפני זמן רב, עוד לפני הפיחות. חבל שזה לא הסתדר משום שזה אחד הגורמים שצריך להיות נר לרגלינו לגבי המדיניות הכלכלית שלנו, ולא רק לגבי המדיניות הכלכלית.

אבקש כמה דקות כדי לתאר בפניכם את המצב הכלכלי בעולם, כפי שאני רואה אותו: אנחנו יודעים, שהעולם נכנס לקשיים כלכליים עצומים עקב התייקרות הדלק ומצרכים בסיסיים אחרים, כך שחל שינוי בחלוקת העושר בעולם. היום, אני חושב, שצריך להוסיף עוד שנים - מדינות מתעשרות ומדינות מתרוששות. יש מדינה עניה שהיא עוד יותר מתרוששת, ויש מדינה עשירה שנשארה עשירה. אי אפשר להסתפק בעשיר-עני.

מה שמאפייך ביותר בענין זה הוא, שלפני שנה אמרתי שתהיה מהפכה בהיסטוריה הכלכלית בעולם, ואכן זה כך. המדינות המתעשרות יש להן יותר מדי כסף, ואין להן מה לעשות במדינותיהן. קוראים לבעיה כוללת זו "recycling", אנחנו מדברים בגודל שלמדינות "אופק", ובעיקר מדינות ערב - יהיה להן עודף במאזן התשלומים השנה של 65 מיליארד דולר, לעומת כ-5 מיליארד דולר לפני שנה. למעשה, אנחנו חמיד דברנו על זה כתוספת הכנסה מרבית, אולם פה אנחנו מדברים על עודף הכנסה שלא משתמשים בו בארצותיהם, וזה לא רק מנפס, אלא מרבית והשקעה.

השאלה היא, מה לעשות בכסף זה? מצד שני, איך לשלם עבור זה? מה לעשות? זו בעיה קשה. קודם כל, וזה העיקר, שלערבים יש עודף כסף, אחריהם באים האירנים שלהם יש פחות, ואחר כך באים הניגרים וונזואלה יש להם פחות. אבל לערב הסעודית, כוויית, אבו-דבי - לא הכל עודף, אלא פלוס יש להם, כי הם אינם מספיקים להשקיע את ההשקעות מרבית. הם משקיעים במוסדות בנקאיים טובים לתקופה קצרה - מכסימום של 5 שנים. זהו נחשול עקרי לזרימת הכסף.

יש כספים אחרים של כמה מיליארדים, אבל זהו הנחשול העיקרי. 2-3 מיליון דולר לבנק העולמי, ועוד כמה מיליון לקרן מטבע, כ-10 מיליון לשור המשותף. יש להם השקעות ישירות במדינות המערב, בעיקר בנכסי דלא ניידים ובניירות ערך. יש גם השקעות בקניית קרקעות באנגליה של יהודים שפשטו את הרגל או שהסתבכו. בודאי שהם קונים גם ברומא, בגרמניה, באמריקה.

גם הערבים מפחדים פן ילאימו להם. לגביהם זו סכנה. מצד שני, המדינות הקולטות את הכסף אינן רוצות את ההשקעה הישירה. עבורנו זו סכנה איומה. שמעתי כבר כי זה מתחיל להיות רציני, וזה רע. בינתיים זה עוד לא מתפתח. אבל שמעתי שהנחשול העיקרי הוא בעיקר בזה שנחנו בבנקים האמריקנים עד כדי כך הרבה יותר כסף לגייס מאשר לבנקים שוויצריים. הכוונה לבנקים אמריקנים כמו: "צ'ייס או מנהטן" ו"בנק אוף אמריקה". הם משלמים פחות רבית ב-1%-1½%. בנק אירופי בינוני, כמו בנק בפרנקפורט - משלם פחות רבית ב-1½%-2% מאשר בנק הפועלים הגרמני. השאלה היא באיזו מטבע, לאיזה שימוש. "צ'ייס" לא משלם יותר מ-9%, והאירופים - מעל ל-10% אם בדולרים.

המגמה היא כזו, שעד עכשיו הרבית לזמן קצר היתה בגרמניה של 14%. עכשיו היא בירידה. רבית לזמן ארוך יותר נשארה כפי שהיתה. ללווה זה יותר יקר.

הבנקים האמריקאים שגייסו כספים, היום הם אינם רוצים לקבל יותר כסף. זו הנקודה. הם כבר לא רוצים לקבל את האחריות איך להשקיע את הכסף, מפני שקודם לקחו הלוואות ללקוחות כמו ממשלת איטליה בהיקף של 3.5 מיליארד דולר עד לפני 4 חודשים, ועכשיו הם החליטו לא לתת יותר. כי ה"ריסק" הוא גדול יותר. בנק מסחרי צריך לחלק את ה"ריסק" הזה. מכל מקום, הדוגמה הזו היא אופיינית וחשובה ביותר.

היה פה רוקפלר. זה היה בראשית השנה הזו. אחר כך הוא נסע לערב הסעודית, וסיפר על ההצלחות איך להשקיע במצרים. היום הערבים רוצים לתת לו, והוא איננו רוצה לקחת.

הבנקים מבקשים עכשיו ערבות של ממשלה עשירה. ממשלת ארצות הברית בעיקר. הם מוכנים להלוות כסף למדינות המערב העשירות שמתרוששות כעת, בתנאי שממשלת אמריקה תתן ערבות. אך היא לא נותנת ערבות. אמריקה אמרה שערבות תנתן ע"י מוסדות בינלאומיים.

קרן מטבע, שמתפקדה לספל במדינות עניות, וגם עשירות, לקחה סכומים של כמה מיליארדים. אבל גם זה נגמר. פרקטיקה זה לא נגמר, אבל לא מדברים על סכומים ענקיים. ומי מדבר על סכומים ענקיים? - המדינות המתרוששות. שר האוצר הבריטי - הויל - אמר שיהיה איזה "אוייל פסיליטי" (oil-facility). קרן המטבע הקימה קרן כדי לסייע למדינות שהסתבכו, בעיקר כמו איטליה.

לנו יש בעיה קשה מאד, וזה דבר סודי מאד - לגבי סיני. מה עם סיני? האם זה ישראל או לא? אם זה ישראל, אז זה לא יבוא, ואז אין לנו מאזן תשלומים. לצורך זה, סיני תהיה לא ישראל, כי אז יהיה יבוא. מכל מקום, זהו נושא מלא מוקשים, ואנחנו רוצים לקבל הלוואות. זה נתון תחת השפעת אמריקה. הם אמרו לנו: "תחשבו על כך מחדש. מה יקרה אם קרן המטבע לא תוכל לשלם משלה, הרי אז יבוא אלינו, ואנחנו נצטרך לשלם". לכן נלך לאט לאט.

כמובן שהמדובר במקורות ערביים. אין מקורות אחרים. בענין "oil facility" אנחנו צריכים להגיד משהו, אך אנחנו משתדלים לא להגיד ולא כלום, שכן זהו כסף ערבי שמלווים לישראל. שלא תהיה אי הבנה בענין זה. זו עובדה. כל 3.5 מיליארד אלה ממומנים ע"י הערבים, ואנחנו רוצים לשלם שם כסף זה. אם נקבל כסף זה, שתדעו כי זהו כסף ערבי. (ח. קורפו: הנשק שנשלח לערבים זה גם כן מכסף יהודי).

את זה תסביר להם. עדיף לא לדבר על כך. אני לוחם כדי לקבל כסף זה. עוד לפני שלושה-רבעי שנה, או חצי שנה, האמריקאים היו שמחים שבמוסדות בהם הם שולטים יקחו פחות כסף. הצרפתים לא רצו לקחת מקרן המטבע כדי שההשפעה האמריקאית לא תחזק. השאח הפרטי אמר כי הם אינם רוצים לתת כסף לקרנות הבינלאומיות, אלא בסכומים מוגבלים אנחנו מציעים קרן חדשה של "אופק" שתתן למדינות המתפתחות והנזקקות. ושם זה יתחלק כך: "אופק שלישי", ארצות המערב שלישי ואמריקה שלישי. "אופק" זה לא בדיוק ערבי, אבל תהיה להם שליטה מוחלטת. את זה הציע השאח הפרטי. הוא מדבר בשם "אופק". "אופק" נוהג את הכסף, ואז נכון שמגיע להם שלישי? - כן. עכשיו הם רוצים להיות נדיבים שהאחרים יהיה להם שני-שלישי - שחצי מזה יהיה לענשים וחצי לעשירים. אם אכן כך יקרה, הרי שאני לא חושב שנהיה קליינטים בכלל. זו התפתחות לא טובה לגבינו. הצרפתים לא רוצים בזה. פתאום האמריקאים מעונינים בזה. כי הם אינם רוצים את האחריות הכספית בקרן המטבע. סדרי הגודל של הבעיות הכספיות השתנו - במקום לספל בפוליטיקה הם מדברים בענין הכסף. מכל מקום, אלו הן המגמות.

האמת היא שיש פסימיות כללית בכל העולם, כי מגיעים להסדרים של שני מיליון דולר פה, ושל שלושה מיליון דולר שם. סכומים אלה נלקחים מ"אופק". מגיעים להסכמים, והערבים נותנים את הכסף טפין-טפין, כי הם רוצים השפעה. ככל שנותנים יותר מאוחר, אז בינתיים הם מתעניינים בהשקעה בשוק עסקי, כי בלא-עסקי כמו הקרנות הללו - ההכנסה שלהם יותר קטנה.

אם כן, כפי שאמרתי קודם לכן, יש פסימיות כללית. בינתיים הגרעונות תופחים מיום ליום. זו הבעיה. כך שמגיעים לנושא אחר שכביכול שם יכולים לעשות עוד יותר. זו המדיניות הלאומית של כל מדינה ומדינה. עכשיו מנסה כל מדינה ללכת בדרך שלה. ופה צריך להבדיל בין ארצות הברית ובין כל שאר המדינות. ממשלת ארצות הברית, מבחינת מאזן התשלומים שלה, נמצאת במצב הטוב ביותר. יש לה 85% מכלל הצריכה שלה, ורק 15% היא מיבאת. למעשה, האמריקאים יכלו להלחם באינפלציה שלהם. יכלו לעשות פעולות קיצוניות - קיצוץ בתקציב, העלאת מסים, ואפילו לפתור את בעיית האינפלציה שלהם. אבל כל העולם קם נגדם. בראשם אירופה. הם אומרים אם תלחמו באינפלציה שלכם - ואם "חס-וחלילה" תצליחו - אז תביאו אותנו ל"דפרשן" - לשפל. ארצות הברית תופשת שלישי מהתוצר הלאומי העולמי, ובעולם יש לה רק קול אחד. דה-פקטו, זוהי ארצות הברית... (י. בדר: 55% של הפלדה).

שליש מכל העולם, 50% מארצות מפותחות. המסחר הבינלאומי של ארצות-הברית בהשוואה ל-"ג'י.אמ.פי." זה 5%. 5% במונחים של אירופה, זה 20%. זו הבעיה. כלומר, אם אמריקה תצמצם את היבוא שלה ב-20%, זה יביא למשבר באירופה. משום כך אירופה לא רצתה שארצות-הברית תנהיג צמצומים.

כולם רוצים שהמדינות המתרוששות ינהיגו מדיניות מרסת, ושיחסכו בחמרים ובאנרגיה כדי שישאר לכולם; שיחסכו במזון ובנפט. כולם, כל ארצות המערב רוצות בזה. מי שלא רוצה, הרי זו הממשלה של אוחה מדינה. יש הסכמה כללית, עקרונית, שמדינות שלא יכולות לשלם, יבצעו מדיניות פנימית קיצונית כדי לחסוך אותם חמרים וסוגי אנרגיה. זה מובן. האיטלקים הגיעו לסוף פסוק. הם אינם יכולים לגייס יותר כסף. הם לקחו 3 מיליון דולר השנה; מהשוק הפרטי לקחו 3.5 מיליון דולר; ממשלות זרות - עוד 10 מיליון דולר. הם רוצים שמישהו יהיה ערב.

אופק מוכנה לתת, אבל שמישהו יהיה ערב. הגרמנים מתנגדים. מה פירוש שהשוק המשותף יסלם? הרי זה הם, הגרמנים. מכל מקום, המדינות מתבקשות לעשות חסכון. המדינות המתרוששות לא יכולות. למכור נשק, אין בעיה. המפעלים ממשיכים לייצר נשק. זהו הרקע.

הלקחים, לדעתי, הם אלה: קודם כל, אם דורשים ממדינות אחרות שיש להן בעיות עם מאזן התשלומים שלהן לבצע מדיניות ריסון וחסכון, הרי שאנחנו בודאי צריכים לעשות את זה, משום שאנחנו נמצאים במצב מסוכן מבחינה פוליטית-בטחונית;

(ב) אסור לסוֹך על זה שנוכל לקחת הלוואות ללא גבול. אנחנו היום לוקחים הלוואות לא עסקיות, את המכסימום. כי הן בתנאים טובים, וזה מהבונדס, מ'הודים, ממוסדות בינלאומיים. יותר אי אפשר. כי זה המכסימום.

הבעיה היא, האם מותר לנו לממן את כל הצרכים שלנו ממקורות עסקיים סהוריים? נכון הוא, כי היום אנחנו יכולים לגייס כסף. אלה הם שני הלקחים העקריים, כך שמגיעים לאותה מסקנה שצריך להגיע למדיניות דרסטית בישראל.

מה הרקע מבחינה כמותית? הרקע הוא זה, שהייבוא גדל יותר מפי-שניים. אמרתי מפי-שניים לשנת 1974, והאמת היא שזה יותר לעומת 1972 ועד היום.

ייבוא - פי-שניים; ייצוא - 50%. הגרעון - יותר מפי-שלושה. יש לנו 3.6 מיליארד דולר מ-1974, וזה אנחנו מכסים ע"י מענקים. התקופה היא מינואר עד ינואר. הגרעון ל-1974 מוערך בדיוק ב-3.7 מיליארד דולר. הגרעון כולל את השטחים. גם להם יש ייבוא-ייצוא, וזה נכלל אצלנו.

תקבולים חד-צדדיים - 1.8; יש לנו בעיה עם 1.9. אנחנו הגדלנו השנה את החובות בערך במיליארד, ואת הנותר - 900 מיליון - אנחנו מיממנו ע"י ירידה ברזרבות. זהו הכיסוי של אותם 1.7.

מה שחשוב הוא, שהגידול בחוב של מיליארד אלה שזה חוב לא מסחרי. זה מהיהדות וגורמים בינלאומיים. השאלה היא, מה יהיה בשנה הבאה? אם הגרעון יהיה בשנה הבאה בערך כזה, אז נצטרך להחליט האם לקחת הלוואה עסקית או לא. אני טוען שאסור לנו לקחת, אם ניקח, ונניח שיחנו, אז אני בטוח שב-1976 אנחנו נגיע למצב של איטליה שלא יתנו לה יותר. זה יכול להיות בעוד חצי שנה או בעוד שנה וחצי, וזה יכול גם להיות מלווה עם בעיות פוליטיות. אסור לנו לקחת במיליארד דולר, ואסור לנו גם להסתכן. מיום אחד לשני נגיע לאותו משבר. אפשר להגיע בדרכים אחרות.

אם חס וחלילה האמריקאים יגידו "לא מממנים את הנשק", ואם יהיו מוכנים למכור לנו נשק, אז אנחנו נקנה נשק ונקצץ מאחד לשני. זו משכנתא ראשונה. אם לא ירצו לממן לנו את הנשק.

(ב) את הרזרבות אי אפשר להקטין עוד פעם בהיקף כזה. זה חודשיים ייבוא אזרחי; חודש וחצי ייבוא כולל. אסור להסכים שזה יהיה כך. לשנה הבאה אנחנו לא צופים 1.8 תקבולים חד-צדדיים, אלא 1.4 בעיקר, מגביית. המגביית ב-1974 הייתה יותר גדולה כי הייתה מלחמה. אנחנו מקווים שלא תהיה מלחמה. בשנה שעברה היה לנו 800 מיליון דולר מענק ממשלת ארצות הברית. זה כבר לא יהיה. אין לי צל של ספק שזה יהיה חוסר אחריות משווע אם נמשיך לנהל את חיינו כפי שאנחנו מנהלים עכשיו. לכן הלקח הוא שלא לסמוך על לקיחת הלוואות ללא גבול.

זה הרקע הבינלאומי לפיחות שלנו, וזהו הרקע העיקרי. ישנם דברים נוספים, שהם פחות חשובים. אבל צריך לזכור אותם, אם תהיה נסיגה כלכלית במערב. אבל אני אמרתי לא רק סימנים. צריך יותר מזה. יש צורך של מדינות אחרות להיזהר. צריך להיזהר.

פתרה את הבעיה. היו צריכים להשקיע שם סכומים גדולים בהקמת ה"פיילוט-פלן". בלי זה אי אפשר להגיע להשקעה במיליונים של דולרים. עשו חשבון לפי המחיר הנוכחי של 8, אפילו של 7.5 דולר לחבית גלמית. לפי ההוצאות נראה שיהיה להם רווח יפה. אבל החברה אמרה שהיא מבטיחה שהשכר לא יעלה, ושההוצאות גם כן לא יעלו, אבל איך סיכויים שמחיר הדלק לא יעלה, ואז כל הרווח ילך. אם לא יהיה רווח, אז למה להשקיע כספים פרטיים? עכשיו ממשלת ארצות הברית שוקלת את זה. מכל מקום, החברה אמרה שלא תקים את ה"פיילוט-פלן", וכך הם יצאו מזה.

אם תהיינה פחות השקעות, אז תהיה פחות תעסוקה. עובדה היא, שהאבטלה באמריקה גדלה ב-6%. זהו דבר שטרם קרה בעבר. קודם אמרו שהאבטלה היא של 4.8%-5%, והמשמעות המעשית היא לא כל כך גדולה או חמורה. אם הם צודקים - ובודאי הם צודקים - אז החוספת של 1% מתבטא, למעשה, במיליון. יש כמעט 100 מיליון כוח אדם באמריקה. אם כן, יש מיליון מובטלים באמריקה. כלכלית, זה יותר רציני. גם באופן בלתי מתוכנן יכולים להדרדר להאטה. אם תהיה האטה, בשבילנו זה לא טוב בתחום הייצוא. מכל מקום, אם תהיה האטה באמריקה, לא יהיה טוב בשבילנו מבחינת גיוס הכספים.

אני רוצה שהגרעון לא יהיה 3.7, אלא הרבה יותר פחות. הפיחות בא לנסות להגיע לזה. אם נגיע לזה שהגרעון לא יהיה 3.7, אלא 3 - הרי שאנחנו הרווחנו בזה זמן. במקום לקחת מליארד הלוואות עסקיות, ניקח 400-500. זו הדרך היחידה. ואם זה איננו מספיק, אז צריך לעשות מיתון. אין דרך אחרת. מה שאנחנו עושים זה בלי מיתון, ועם האטה. אחרת, אבטלה המונית מובטחת.

מה עושה, או צריך לעשות, הפיחות? הכוונה, לפיחות יחד עם האטה ופעילות כלכלית: אם אתה עושה את הפיחות לבד, אז אתה לא מקבל את התוצאות. להעביר את כוחות העבודה והון השקעה לענפי ייצוא - זו בעיה. אז אפשר לצפות לשיפור עד מליארד דולר. בצורה פשוטה ביותר, 700 מיליון דולר. פחות או יותר, זה בטוח; שהייבוא יצטמצם ב-200 מיליון דולר; הייצוא הוא של 150 מיליון דולר, ואנחנו רוצים להגדיל ב-300 מיליון דולר. אנחנו רוצים למנוע יציאת הון. אנחנו מקווים שהיציאה הזו, הבריחה הזו, תיעצר, ובמקום זה תהיה כניסה. זה תלוי הרבה במדיניות האשראי. אם בעל הון פה יהיה בקשיים גדולים, אז יש סיכויים יותר גדולים שיביא את הכסף שיש לו בחו"ל. זה בערך 700 מיליון. אם נצליח בזה, הרי שתהיה האטה בשוק המקומי.

השינויים האלה, אפילו בסכום הזה של 700 מיליון, אינם חד-פעמיים. אולי בתנועת ההון זה חד פעמי. אבל בתחומי ייבוא-ייצוא זה לא חד-פעמי. זהו זרם. אנחנו מקווים שהוא יהיה ילך ויגדל ויחזק כל הזמן.

בכל סוגי הייצוא יש פיצוי של 20%.

אבל אין שום פיצוי לתוספת יוקר של יולי. גם עם עיקור, זה הרבה. תהיינה תוספות מקומיות. יבואנים חייבים לדעת שרווחיות הייצוא לא חפגע. אם הוא עובד בתנאים הכלליים של הענף, אז הוא מוכרח להצליח. מזה אני רוצה לקבל את הכסף החסר. הייבוא יפחת פה. הקיפוש יהיה קטן יותר. במקום הייבוא אנחנו נמכור תוצרת הארץ, ואז זה לא יפתור ולא כלום. אם הקיפוש יהיה כפי שהיה, אלא במקום לייבא "פורד אסקורט" מאנגליה, יקנו את זה בישראל - זה הלינו הר.

כמובן שכל זה נעשה חוץ מכל אותם ביקושים בטחוניים שלהם זקוקה המדינה. מה שהכרחי הוא, שאנחנו צריכים לספק מתוצרת הארץ; מה שלא הכרחי - לצמצם. לא רק מייבוא, אלא בכלל. אז יתפנו גורמי ייבוא. באמצע תהיה אבטלה. צריך ליצור את התנאים, ולדאוג לזה שהקלטות במקומות עבודה חדשים תהיה מהירה.

מקור שני אפשרי - זה העלאת פריזון הייצור, הגדלת התוצר, שיפור איכות ועוד. מדוע אני אומר שזה עומד בחשיבות

מ. זנבר:

לאכספרימנטים שע"י פריון וייעול נוכל לפתור את הבעיות. יש לנו זמן מוגבל כדי שמקומות ההלוואה לא ייסתמו. לכן אין מנוס מצמצום פנימי בכל הביקושים הפנימיים. לצמצום כל מה שלא חיוני ביותר. אחר כך הדבר הזה יכול לעצור את ההתדרדרות.

מה שצריך להבטיח את השיפור בעתיד, זה הפריון. זה העיקר. מי שאומר שבדברים אלה אפשר לפתור את הבעיות, ושצריך לעשות קודם את זה - הוא איננו מבין את דחיפות העניין. זה עניין דחוף בביצועו. הזמן הולך ואוזל ונעלם. אין זמן. כדי שהמדיניות הזו תצליח, ונוכל לקלוט אנשים בענפי ייצור ועוד, הרי שהכרחי כי יהיה צמצום בפעילות הפנימית. בראש וראשונה, בתחום ההשקעות. בצריכה הציבורית והפרטית.

אם במקרה מטילים מסים כבדים מאד על האזרח, הרי שההכנסה הפנויה שלו הצטמצם. חלק ניכר יצמצם את הצריכה שלו. הוא יכול לממן את רמת חיינו מסכונותיו. יש בידי הציבור חסכונות, מלוות חובה, מלוות צמודים אחרים ועוד. ואם הוא מחליט לצמצם את החסכונות שלו - רק הוא מחליט, ולא הממשלה - ואם לא, הרי לא עשינו ולא כלום.

מה קרה בספטמבר? אנחנו הנהגנו מלוות חובה במקום מסים. כך קרה שהביקוש לא הצטמצם. אבל הממשלה ובנק ישראל חדלו למכור ניירות ערך צמודים. הציבור צמצם את חסכונותיו, ולא את צריכתו. אנחנו צריכים ללחום על הצריכה הפרטית והציבורית באופן חזר מאד. אם הזמן יאזל, אז חבל, כי אין לנו זמן. בהשקעות זה איננו. זה משפיע הרבה יותר מהר.

כאשר רצינו, בזמנו, לצאת מהמיתון, אנחנו יזמנו השקעות ועבודות. אותו דבר פועל ההיפך. בגלל גורם הזמן צריך לפגוע בהשקעות החשובות ביותר. מבלי להזניח את הצריכה. אני מדבר על תחומים, ולא על כל ההשקעות.

התוצר הלאומי לנפש גדל מאד - בשליש - בשנים הקודמות. בערך 1.5%, לעומת שנים קודמות - ב-5.5%. כך שהגידול יהיה קטן. בשנה הבאה יהיה גם כן קטן, והייבוא יהיה אטי. בשימושים לייצוא אנחנו רוצים שיגדל יותר. הבטחון יגדל באופן טבעי, וההשקעות והצריכה יצטמצמו. בגלל העדר אנחנו מוכרחים להתחיל בהשקעות, במקום מה שהיה עדיף יותר - להתחיל בצריכה. אבל בגלל האפקטיביות אנחנו מתחילים בהשקעות.

אם נשלם תוספות שכר - אני מדבר יותר על שכר בגלל הוויכוח על תוספת יוקר - אז יהיו רווחים. אם כן, מה יוצא? אם נשלם תוספות שכר, או נניח, תוספות הכנסה - הרי זה אומר ביקוש, אם נרצה או לא נרצה. אפשר לנאום נאומים פנטסטיים. אבל זה לא יעזור, שכן הביקוש יגדל, ואז יקרה מה שקרה ב-1974.

מכל מקום, כך עומד המצב. אם אנחנו אומרים כי חשבון המשפחה היה מאוזן ערב הפיחות, אז ערב הפיחות אני חושב ש-99% של נציגי העם, ו-50%-60% של העם אמרו שהממשלה חייבת לעשות משהו - לחתוך, לעשות משהו. סימן הוא, כי המצב של תקציב המשפחה היה פחות או יותר מאוזן. הכוונה למעמד הבינוני, כי העשירים והעניים זה שתי פרשיות אחרות.

אם המצב היה מאוזן, הרי אם נקבל את העיקור של 300 ליי - כאשר המדובר הוא על 1000 ליי הכנסה - הרי שההתייקרות היא לא גדולה יותר מתוספת היוקר למשפחה ממוצעת. אם הוא יקבל 300 ליי על 1000 ליי נטו, הרי שהוא צריך להרוויח 1500 ליי ברוטו, ואז זה 30% גידול הכנסה נטו. כתוצאה מתוספת יוקר אם העיקור יגדל בערך ב-20%, אז המחירים יתייקרו ב-18%. נניח, שזה שווה. כלומר, לאחר תוספת יוקר, מצבנו לא יהיה רע. זה יתחיל להיות יותר גרוע אחרת פברואר-מרץ, כאשר תהיה התייקרות אחרת. את זה צריך לזכור. אם אנחנו

מ. זנבר:

יש לנו בעיה של תוספת יוקר, והיא נמשכת לנו כל הזמן, וזה תמיד משתלם מאוחר. כשיש עליית מחירים מהירה, אז נתקלים בזה באופן קשה. הגידול תלול, משום שהעקומה תלולה. החיים חזקים יותר, ואז משלמים שכר, ולא תוספת יוקר. אחר כך משלמים את תוספת היוקר. אולי לאחר שזה כבר לא נחוץ. כפי שזה קרה לנו עכשיו. תוספת יוקר נוחנת קומפנסציה. בתקופה שצריך להצטמצם זה יכול לגרום לפגיעה קשה במדיניות הכלכלית ההכרחית. לכן אני חושב, כי אין מנוס מאי תשלום תוספת יוקר. עכשיו זה לא רלבנטי לגבי ינואר. אבל ביולי, מוכרחים להמנע מזה.

עד עכשיו דברתי מצד הביקוש. אני יכול לדבר מצד המעסיק: כאשר המחירים גדלים בעולם, עושים פייחות, ואז ההכנסה של המעסיק לא עלתה. אין לו ממה לשלם. הוא צריך או לסגור, או להצטמצם, או להעלות מחירים. הכל תלוי אחד בשני. כל זה רע בשבילנו.

ועוד הערה בתחום האשראי: הואיל והאשראי הנו הגורם המקשר בין הביקוש, הרי שאנחנו יכולים לבטל את כל ההישגים של המדיניות הזו במקרה של חוסר אשראי. לכן אנחנו מוכרחים שיהיה לנו אשראי במידה מסויימת, כי הכל תלוי במונחים כספיים יותר גדולים.

לגבי כל מה שמתרחש לפתע פתאום בלמים אלה: האם יש, או אין, המרה? כל שיפור במאזן החשלומים פירושו יותר ייצוא, העברות הון - זה הזרמת לירות. מכל מקום, גידול ייצור זה יותר לירות. בקטע הספציפי שלי, זה לא טוב. אבל הלוואי וזו הבעיה.

בימים הראשונים - בארבעת הימים הראשונים של הפייחות - היתה המרה של 25 מיליון דולר מחשבון חסום בכל יום. כך שבארבעה ימים זה הסתכם ב-100 מיליון דולר, שזה 600 מיליון לירות. אנחנו מדברים כבר על 6 ל"י לדולר. זה בא מנח"ד. זהו פקדון ללא רבית עד הביקוש. יש לנו מלאי כזה של כ-70 מיליון דולר. זהו המלאי של ערב הפייחות. לא יותר מזה. זהו הסכום - 70 מיליון דולר - שהיה לנו לפני ההמרות האחרונות. והוא הומר במידה רבה.

ההמרה השניה היתה בפז"ק ב'. זה הכנסות של יצואנים, של בעלי מקצועות חפשיים במטבע חוץ, ולא כספי פיצויים, מכל מקום, גם אלה המירו במידה רבה. היה לנו ערב הפייחות מלאי של 300 מיליון דולר. זהו הסכום שהיה בפוטנציאל.

המרות מפז"ק ותמ"ם היו מעטות מאד. זה די טבעי, כי יש בזה מועדי פרעון. זה מופקד לשנה, כי הרבית השולית היא יקרה. שבירת הפקדונות עולה כסף. הרבית נטו היא של 6%. הסכומים האלה פטורים ממס עזבון, וזה עוד יותר חשוב. אולם, בפז"ק ב' המצב שונה, שכן שם חייבים במס מלא. דה-פקטו כמעט אין רבית. אם אין, אז יש תקווה שלא תהיה המרה גדולה מפז"ק-תמ"ם.

ההתייקרות המיידית של אגרות חוב צמודות פירושה, שהמחירים עלו, ואין לצפות להעלאה נוספת. אז למה להצמיד ולהפסיד רבית במס עזבון? המסקנה היא, שאנחנו בתחום המוניטרי צריכים להיות זהירים, וכך החלטנו בוועדה המייעצת להמתין עם כל דבר ודבר.

אנחנו הגדלנו קצת את המימון לתעשייה ולייצוא. החלטנו להמתין ולראות מה יקרה בשטח ההמרות, ובהתאם למה שיהיה בשוק - להרחיב את האשראי. הכל בהתאם לצורך.

מ. ארנס: היום קשה להתייחס למצב הכלכלי מבלי להזכיר את העובדה שהמצב כפי שקיים היום היה ברור מראש לפני שנה, שבדיוק לקראת זה אנחנו הולכים. יש בחיים

מ. ארנס:

מי שלוקח את התקציב הלאומי, יראה את ההערכה של דלדול הרזרבות. חבל על החלב שנשפר.

ועוד הערה: קראתי בעתון - וגם קבלתי אישור על כך - שכנראה נתן שר האוצר את אישורו לרכישת מטוס ג'מבו חדש. דוקא עכשיו, במדיניות כלכלית זו. אולי צריך לעצור את זה? (היו"ר י. קרגמן: ביום ב' יהיה כאן שר האוצר ונשאל אותו בענין זה).

באופן כללי אמרת, מר זנבר, כי כל מדינה שנאבקת במאזן התשלומים, צריכה לחסוך בצריכה וכו'. התקציב מהווה 70% מכלל הדולרים, כך שעיקר המעמסה חל על הממשלה.

בתחום הגדלת הייצור לכיוון ייצוא, אני חושב שזה דבר שחייב להיעשות. היום לכבוש שווקי ייצוא חדשים, זה איננו הזמן שבו הדבר יכול להיעשות. קשה להיות אופטימי בתחום זה.

יש לנו ייבוא בהיקף גדול מאד מהסוג ההכרחי. בסכום של 2 מיליארד דולר אנחנו מייבאים. חלק גדול מהתשתית יכול להיעשות כאן. לכן, להערכתי, אנחנו חייבים להגיע להרחבה של הייצור הבטחוני שנעשה במדינה; הרחבה של מפעלים קיימים, הסבות ועוד. אינני חושב שאנחנו, פה, יכולים לחכות עד שהתהליך הטבעי הזה ימצא את איזונו, אלא, במקביל למה שנעשה בארצות-הברית בזמן מלחמת העולם השנייה, לעשות גם פה. אין מנוס מהתארגנות, מערכים אדמיניסטרטיביים.

מר זנבר, לא הזכרת את הדברים האלה, ואני דוקא הייתי מעוניין לשמוע את תגובתך בענין זה.

ז. שובל: שלוש הערות: בענין תמ"ם-פז"ק - אני סבור שבכל זאת כדאי לבדוק את האפשרות של העלאת הרבית, לא רק בגלל הענין של ההמרה, כי איננו יודעים מה יהיה כאשר פקדונות אלה יגיעו לפרעונם. לדעתי, יש הרבה כסף כזה שנמצא בחו"ל בגלל הרבית. אני אומר, שכפי שעשינו לגבי הפת"חים נעשה גם כאן, ואז היינו יכולים להגדיל את היחרות ולהביא יותר כסף ארצה.

אני מקבל את כל הניחות שלך. לצערי, אתה צודק בכל מה שאמרת לגבי המצב הבינלאומי וגם המקומי. בכל זאת יש כלכלנים הטוענים שביולי-אוגוסט ייקרו וכו'. אבל אני לא מקבל את האסכולה הזו. מה שאמר ח"כ שוסטק - ואתה אמרת שיש דברים דחופים שצריך לעשותם - אני חושב ששינוי בשיטה של המיסוי צריך לעשות באופן מיידי. יש המון כסף שחוק בשוק. אתם לא לוקחים בחשבון את הסכומים העצומים שישנם. מעריכים את זה בשליש מכלל המחזור. זהו כסף ללא פיקוח וללא כלים. גם בגרמניה יש כסף שחור. לדעתי, ע"י רפורמה במיסוי אפשר להקטין את זה.

תיאורטית, אני מוכן לקבל את מה שאמרת. אתה צודק שמדינת ישראל לא צריכה לקחת מליארד דולר הלוואות מסחריות מפני שאז עלול להרוס את הקרדיט שלנו לעוד תקופה של שנתיים-שלוש. וחוזר מזה - שכסף זה עלול לזרום למשק. אבל אנחנו לא חיים בתקופה נורמלית. גם מהסיבות הפוליטיות איש אינו מבטיח לנו שגם אם נהיה ילדים הכי טובים, נוכל לגבות מטבע זר ממוסדות בינלאומיים. וגם בגלל התפוכות שיש בעולם, במצב שאי אפשר לצפות מה יהיה בעוד שנה וחצי. כל מטבע זר סביר שמדינת ישראל יכולה לקחת אפילו מהרזרבות. גם אם יעלה לה מהפרשי רבית --- (מ. זנבר: על זה לא דברתי). אני בדעה שאנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו את המשחק הזה, כי הקרדיט שלנו בעולם יהיה יותר טוב. אינני יודע מה יהיה מצבו של נותן הרבית בעוד שנה.

מ. זנבר:

לא דברתי על זה. אתה מפרש אותי
לא נכון.

קודם כל, הגישה המסורתית שלי היא,
לקחת הלוואה כדי שהרזרבות יהיו ברמה סבירה. אני זוכר שב-1969
היתה ירידה גדולה ברזרבות, ואז היתה לי מלחמה קשה עם השר שרף בקשר
לשאלה אם לקחת הלוואה כדי לשפר את הרזרבות. על כל פנים, כל מה שדברתי
הוא על סיכון. רזרבות אין. לממן מהלוואות - אסור.

ז. שובל:

זה תלוי במדיניות הפנימית שלנו.

א. רונן:

הערה בקשר לתיאור המצב בעולם והשלכות

על המשק הישראלי: אני חושב שאנחנו

עוד לא יודעים מה יקרה בעולם. אם זה נכון שהמשק שלנו, במידה רבה
מאד, מושפע מהמצב הבינלאומי, הרי שקיימות שתיים-שלוש אלטרנטיבות של
אירועים בינלאומיים שיש להם השפעה על היערכותו של המשק הישראלי.
אני לא רוצה לדבר על מה שהיה לפני שנתיים. אני סבור, שהיום צריך
להיות צוות עבודה בממשלה, כדי שיכין לה אלטרנטיבות לגבי היערכות
המשק הישראלי.

(ב) לא רק המשק העולמי. אנחנו עומדים

בפני חוסר ודאות גם בישראל מבחינת המצב הבטחוני. אני חושב שצריך
היום לחשוב מה שיהיה לקראת השנה הקרובה, כאשר לנגד עיניהם קיימות
שתי אלטרנטיבות - האחת של מלחמה, והשניה של לא מלחמה. את זה
לומר לציבור ולהטיל על המשק הישראלי.

אני מרשה לעצמי לא לחלוק על הרושם

שהתקבל מדברייך, מר זנבר, וגם לא על מה שאתה חושב. אבל אני חושב
שצריך להעיז ולהגיד גם אם זה מר מאד, את האמת, ולא ליצור אכזבות
וציפיות. אני לא רואה בשנה הבאה, לפי המספרים, כל אפשרות פיסיית
להוריד את רמת המאזן מתחת. אני אומר, אילו התכנית הזו היתה עולה
ב-700 מיליון דולר נוסף - אמרת שאתה לא יודע כיצד לממן את זה בשנה
הבאה; אם יהיה חסר מליון דולר, אתה אומר לא לקחת. לכן אני מציע,
לא ליצור אשליות שהדבר הזה יינתן ב-1975, אולי ב-1976 או ב-1977.
אני מציע לא לדבר על זה, משום שאחר כך רוצים את פרעון החשובה.

נוסף לזה, אני לא מסתדר עם החשבון

שלך. אם אתה אומר, שהייבוא צריך לקטון. אם הייצוא יגדל במכסימום -
מהי המשמעות של הדבר הזה לגבי התוצר?

אני מציע להכין את העם הזה, הסובל.

ולהגיד לו את האמת.

נאמר לי שהתוצר יגדל ב-1% עד 3%.

אכן יש לזה משמעות. לדעתי, יותר טוב להגיד את הדברים מראש.

בענין תוספת היוקר: מכיון שדעתי

לעיקור תוספת היוקר ומתן סובסידיות, וזה דבר שעולה ביוקר - הרי שמוחר
לי להגיד כי ענין ביקוש תוספת היוקר איננו רלבנטי, גם אם זה 5 מיליון.
אם זה נכון שלפיחות לא תהיה השפעה, וכאן אתה מדבר על התייקרות שהיתה -
כלומר, הסכום הזה של 2 מיליארד לירות תוספת יוקר פירושו העברה מכיס
לכיס. אני טוען שהזרמה באה מתקציב הממשלה לגבי משכורת. מזה אני
יכול לטעון, שאם תוספת יוקר באה מאינפלציה של ביקוש שממנת את תוספת
היוקר שהממשלה משלמת - זה איננו אומר ולא כלום. אבל אם תשלמו תוספת
יוקר מביטוח סובסידיות - זו תהיה הזרמה נטו מטעם הממשלה. ואילו
במפעלים התעשייתיים זה ביקוש מצד הוצאות שאי אפשר להמנע ממנו.

ע. אמוראי:

אני מסכים לניתוח, ולא מסכים למסקנה ש-700 מיליון דולר הם בהישג יד.

בתנאי שלזה יהיו כמה צעדים משלימים.

אמרת ששר האוצר דיבר על 18% תוספת בייצוא - אבל 18% אלה מתקזזים בחלקם היום, ולא בעוד 4 חדשים. הממשלה חושבת שיהיה 17%, אבל מיד דלק וחשמל ועוד דברים באים מיד. מה שנשאר נשאר פחות מזה.

התמונה שציינת לגבי מה שיש ויהיה בעולם - הייתי בלונדון, זה היה למחרת הפיחות, ואז ראיתי בעתון שאמרו: "מה אתם בוכים, תראו מה הישראלים עושים!"

בייצוא יש לנו אפשרות חמיד להמשיך. אבל אני שואל: מהיום משלמים אשראי ליצואנים לפי 6 ליי הדולר? (מ. זנבר: לא) אם נחתם להם לפי 6 ליי, אז בואו ניחן להם במימון.

אני מסכים במה שאמרת על השקעות מדברים גם על השקעות מסוג אחר. מטוס של אל-על זה לא דוגמה. נותנים 6 ליי לחייר, וזה לא יקטיץ את החיירות. אם מכירים את זה, אז מה עם כל ההטבות למשקיעים? למה לא השלימו בגיזרה זו? יגבו בצמודים, והם ייהנו מהפרש.

אם המדיניות היא לצמצם, אז באשראי יש לסגור את כל הברזים. עכשיו הוא הזמן לכך.

לגבי תוספת יוקר: אני חושב שתוספת יוקר בינואר שניתן, זה לא מהווה ויכוח. תוספת של 300 ליי שתשולם בינואר, זה עניין אבוד. אני הייתי מציע לחברי הכנסת, לעשות את זה בשלב יותר מאוחר. נדמה לי, כי מה שמעבר לזה איננו יותר גדול. אבל להבא, מצד הייצוא, יכול להיות שלא נצליח. זה חד-פעמי. בעוד 4 חודשים, כאשר יבוא מועד ב', זה הולך לאבטלה. את זה צריך להסביר להסדרות. צריך להסביר כי זה עלול להביא לאבטלה.

ש. לורנץ:

רבותי, לשמוע תחזית כל כך עגומה, דברים ללא פתרון, וכל זה לשמוע בערב שבת, זה דבר שכמעט גובל באיסור, כי זה עצוב, לנחמה פורתא, בערב שבת, לכל מי שחושב להגיע לקצת אמונה ובטחון.

כמה שאלות: לגבי השקעות - אמרת מה שאמרת. אני בעד זה שלקחת את המכסימום, בודאי ממקורות שיכולים לקחת מהם, שכן זה לא מפת לחמם. אבל השאלה היא, איך אנחנו מתארים לעצמנו השקעות, כאשר מדברים על כל מיני החמרות של מיסוי על הון וכל הקשור בכך? האם תהיינה הגבלות?

הדברים שאין עליהם שליטה הם הסיכון הבטחוני. באופן ישיר, זה מלחמה. ובלתי ישיר, זה לא מלחמה. מדברים על מיסוי חדש, מיוחד, על הכנסות גדולות, כולל ההון. דבר שלא היה. האם באמת אפשר לקחת בחשבון השקעות כל זמן שאפשר להביא להקטנת השקעות? מה עם הצמודים החדשים? לעת עתה זה לא בשוק. עד עכשיו הכל נסחר --- (א.נ. פלוג: כל יום יש צמודים בשוק, וזה לפי מדד נובמבר).

מ. זנבר:

אנחנו מוכרים את האגרות החדשות לפי חודש איכס ולפי מדד חדש - של חודש נובמבר, וצמוד לדצמבר. אם הוא קונה היום, אז זה צמוד למדד שיתפרסם עבור נובמבר.

הפיחות חל באמצע החודש, אך באינדקס זה נחשב נובמבר, כך שלא תהיה מלוא ההתייקרות, ואז אפשר להרוויח את

ש. לורנץ:

בסדר.

ועתה, לגבי אבטלה סמויה: הזכרת את ענין פריון עבודה. זה לא יכול ללכת כל כך מהר, שכך זה מוגבל. זה יכול להתבטא ב-1%-1½%-2%. מאידך, אילו היינו מסיבים את ההסבה הסמויה ליצרנים, אז היינו יכולים בבת אחת מקבלים 100%. כל פקיד שהיית מסב אותו, אז הוא היה נותן 100%. מה הן המחשבות בענין זה? האם יש סטטיסטיקה בענין זה? מכל מקום, יש להפסיק פעם אחת ולתמיד אבטלה זו, ולהעביר עובדים כאלה ליצרנות.

י. פלומין:

כמה שאלות: לגבי תוספת היוקר הבסיסית

של ינואר - במה אתה רואה את הסכנה?

האם הסכנה של 300 ליי של ינואר היא מצד הזרמת עודפי ביקוש לשוק. ע"י חיובה במס שזה פרוגרסיבי, או שאתה רואה את הסכנה מצד העליה בעלויות, שאז לא צריך לשלם את זה?

(ב) אנחנו יודעים כי לחברות רבות יש

כסף בחו"ל. האם נעשים צעדים של ממש כדי לחייב את כל החברות הפרטיות לדווח ולהחזיר כספים אלה במהירות האפשרית ארצה? יש הרבה יצואנים שיש להם כספים בחו"ל. האם יש הערכה בענין זה, ומה עושים?

האם אתה רואה, לאור ההערה שלך, לגבי

מס על הון, שמס הון זה עידוד ולא חסכון? הנה, היה בארץ מנהל

"מנופקטשורס-ליין", ואמר שהם רוצים לעשות חפוזי נפט בקנדה, וכך

הם יוצאים לקהל הרחב - כמו שעושים הגרמנים - וקובעים אחם דברים.

אם כן, תן להם מענק. יש לך בזה "ריסק"

והצלחה גדולה. לדעתי, גם היום זה ניתן לקחת מהציבור.

לא שמעתי דעתך לגבי הצורך לעשות קיצוץ

דרסטטי לא רק בשירותים ממלכתיים, אלא גם לסגת. אני מדבר על ענין

בריאות ממלכתי. האם זו העת להנהיג את זה? האם לא הגיע הזמן לעשות

את זה "slow down", גם בענין קליטת העליה, שזו השקעה שאיננה

פרודוקטיבית מיידית? האם במקום בנייה, לא ניתן למצוא פתרונות בנייה

אחרים? להפנות את השימושים לייצור במקום השקעות בבנייה שהם אינם

פרודוקטיביים?

נ. קצב:

אחרי דבריו של הנגיד, לא רק כאן,

אלא גם בוועדת הכלכלה, מתעוררים בלבי

עוד יותר ספיקות וחרדות. דוגמה: אם הנגיד מדבר שצריך לצמצם השקעות,

לצמצם צריכה, אז התמונה שאנחנו צריכים לראותה בטווח יותר ארוך מראה

כי אנחנו מזמינים לעצמנו מיתון. בשבילי זו אבטלה. אבטלה זה לא רק

לגבי עשירים ומבוססים, אלא כל דלת העם.

אני האחרונה שחרצה שלא יצמצמו את

הצריכה. אבל יש לזכור כי ישנם קבלנים שפושטים את הרגל. כל העובדים

שם ינשרו. לא כואב לי על הקבלנים, כי הם מספיק צברו כסף. אבל כואב

לי יותר שעובדי הבנין נושרים.

אם אני אומרת, שעם עליית המחירים המצב

יהיה רע. לכן ברצוני לשאול: תוספת יוקר ניתנת אחרי יוקר, ולא לפני

יוקר - אז רבוננו-של-עולם, מה אנחנו עושים כאן?

בשבוע שעבר שמעתי את השידור בערבית

של מצרים, מסתבר ששם יש קטסטרופה של אינפלציה כלכלית, תוספת יוקר ועוד.

אני שואלת: האם כל זה נבע מהשפעת האנרגיה שהערבים עשו אותה?

בשבוע שעבר שמעתי גם את סאדת. הוא

אמר שיש להם במצרים כל המצרכים הבסיסיים. כל מה שקורה בימים אלה,

רק הם גרמו לכך. האם ידוע לך שגם הם נמצאים בזה?

היו"ר י. קרגמן: שתי הערות: (א) תוספת יוקר שתשולם בינואר, האם זה הכנסה נוספת? הרי כל אחד שילם את ההיתקרות, ונשאר בחיים יפה מאד. 300 ל"י זה הולך לביקוש? הרי זה מחבטא ב-2-2.5 מיליארד ל"י לביקוש.

אנחנו הצענו, בזמנו, שמחצית התוספת הזו תשולם באגרות ערך, והמחצית השניה תשולם במזומן. במקום זה, הוטלו מסים נוספים. 300 ל"י שישולמו, למה זה יחייב למרות ביטול סובסידיות ועוד?

(ב) אנחנו מדברים הרבה על הייצוא. אנחנו רואים את הייצואן, ואנחנו צריכים לראות גם את ציבור העובדים. לכן איש אינו יכול להכחיש שציבור זה איננו נמצא בתנאים טובים בארץ. אלה שעובדים ליד המכונה, עושים דברים - מתכת, בדים ועוד. לכן אני חושב שצריך לתת תמריץ לעובדי הייצור. יש פרמיות שמגבירות ומעודדות ייצור. צריך לעודד את היצרנים, ושלא תהיה נשירה. אם נדבר בתיקון חוק מס הכנסה, אז אני אציע הצעה בענין זה. כל המילווח שמטילים עליהם, אולי צריך לשחרר אותם מזה. מכל מקום, צריך לחשוב איך לעודד עובד כזה שלא ינשור.

י. בדר: התכנית הממשלתית החדשה יש בה פרטים סתומים, והם רבים. לדוגמה: הגבלת הסובסידיות תהיה מובנת רק במסגרת תקציב הממשלה החדש, שהיא עומדת להגבילו במקביל לסעיפיו שיוגבלו למטרות העדיפות של הסובסידיות.

אני מסכים להסדר תוספת היוקר תהיה השפעה ניכרת, ואולי מכרעת, על התוצאות. אולם, תשלום תוספת יוקר במלואה איננה תמורה בלתי צפויה מראש, אלא תוצאה בלתי נמנעת כתוצאה של הפילוג של הכוחות הקיימים במסגרת הממסד. השיקולים האלה הם רק הוכחה נוספת לעובדה שהמשטר הקיים נכשל בכל העיוותים שבעבר. איננו מסוגל, אורגנית, על פי טיבו, למצוא הידברות במשק. אני מניח כי כמו בעבר תשתדל הממשלה לחפש כיסוי גרעון מקורות חוץ.

א. שוסטק: למה לא לעודד חסכון לישראלים במטבע זר? שיעשה כך שאוכל להחזיק דולרים ופרנקים, מבלי להוציא אותם. אני רוצה לחסוך כסף, למה לא לעודד אותי להחזיק דולרים? (א.נ. פלוג: זה נת"ד) נת"ד זה מוגבל. אנו נמשיך בדיון זה ביחד עם נגיד בנק ישראל בשבוע הבא.

(מר זנבר עוזב את הישיבה, ובמקומו נכנס מר סלמן)

היו"ר י. קרגמן: אנחנו עוברים לדו"ח החברה לישראל.

ב. דו"ח לגבי החברה לישראל:היו"ר י. קרגמן:

לא היה לי קל להשיג את הדו"ח.
 וזה מסיבות שונות. הדו"ח ישנו.
 וכל חבר ועדה יקבל אותו. אבל ישנם 3 דפים שמצורפים לדו"ח זה, אבל
 דינם כדין תקציב בטחון.

(חברי הוועדה מקבלים חוברת של דו"ח
 על החברה לישראל בצרוף 3 דפים
 אשר לאחר העיון בהם הוחזרו
 למזכיר הוועדה - ש.פ.)

מר סלמן: כמה מלים: הדו"ח לפניכם. היתה החלטה
 להקמת צוות לוועדת חקירה מטעם צוות
 הדירקטוריון. ואכן הדו"ח הוגש לדירקטוריון.

בעקבות הדו"ח התעוררו כל מיני
 האשמות אישיות לגבי אנשים וכן לגבי החברה. מאחר והצוות לא פעל
 על בסיס ועדת חקירה, על האנשים מסרו עדות מרצונם החופשי. אם
 הדירקטוריון ימציא את הדו"ח, הרי שכל איש רשאי להגיש תביעה על
 לשון הרע, כך שהחברה מן הראוי לא תפרסם בשלב זה את הדו"ח למרות
 הפרסומים בעתונות. מכל מקום, האקט הפורמלי לא נעשה. כל אדם
 שמוזכר בדו"ח, אם זה לגבי העברות מטבע על בסיס חוק ניירות
 ערך ומס הכנסה. אבל זה לא פעל על בסיס של ועדת חקירה, ולא על בסיס
 של שבועה. אלא על בסיס שהדירקטוריון החליט מה להעביר למשטרה, ולבקש
 מהם למצות מה שהם ימצו על בסיס משפטי במידה שקיימות עבירות על חוקי
 המדינה.

הצוות מדגיש שאין לו אפשרות לשמוע
 עדות על המניעים שהיו לגבי קופה ב' שנפתחה מכספי צי"ם, ואשר ממנה
 חולקו בונוסים.

לגבי הנקודה של הגרמנים - יש פה
 תיאור מפורט על הדרך בה הלכה החברה לישראל, וזה ניתן על בסיס העדויות
 שנמסרו. ניתנו תנאים למשקיעים הגרמנים, והם קבלו הקלות בהתאם לחוקים
 הגרמניים. שוב, על אותו בסיס שאמרתי, אלה עדויות של אנשים שלא
 נחקרו על בסיס של ועדת חקירה.

למעשה, הצוות הגיע, או ראה חובה
 לעצמו לציין את העיסקה הזו עם הגרמנים בכדי להבין את הבעיה.

הדברים הודלפו לעתונות. מכל מקום,
 ברגע שיהיה פרסום רשמי ושהמדובר הוא בחברות ציבוריות, אז עלולים
 לעמוד במבחנים לא סימפטיים עם ממשלת גרמניה, ולא רק היא, אלא גם
 ממשלת ארצות הברית ועוד. לכן היתה הצעה שנביא את הדו"ח הזה בפני
 ועדת הכספים לעיון. מכאן שאני מבקש מחברי הוועדה, במידה שזה ניתן,
 שלא ייאמר שחברי ועדת הכספים קבלו את הדו"ח לא במלואו. להיפך.
 שייאמר כי נתקבל במלואו. (היו"ר י. קרגמן: אנחנו קבלנו את כל החומר).

בבקשה. הדפים עומדים לרשותכם.

החומר נמסר ע"י החברה לשר האוצר
 לשר החתבורה, שהם השרים הממונים על זה; למבקר המדינה, ליועץ המשפטי
 לממשלה, למשטרת ישראל, למפקח על מטבע חוץ באוצר. זאת אומרת החומר

מר סלמן:

והחובה לנקוט באמצעים משפטיים נגד הגורמים שמופיעים פה. למעשה.
יש לכל הגורמים הללו כל האפשרות לפתוח בצעדים משפטיים.

הפרוצדורה התקינה היא, למסור את
החומר לוועדה, ואחר כך להחזיר אותו.
לפי דעתי, צריך למסור את הדו"ח גם

י. בדר:

לנציב מס הכנסה.

הרי קבל גם היועץ המשפטי לממשלה.

היו"ר י. קרגמן:

אני רוצה לציין, שבמסקנות שלנו כתבנו
שר האוצר יגיש לנו את כל החומר. אמנם זה התפרסם לפני שהגיע אלינו.
אבל רק אחמול דנו עוד בזה.

חודה רבה. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00.